

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ІНКЛЮЗИВНИЙ ПІДХІД

Красота О.В.,

*к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,*

e-mail: Krasota555@ukr.net,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8840-3119>

Актуальність теми. Сучасний глобальний світ є динамічним і зазнає постійних змін, адаптується до нових викликів сьогодення. Стратегічним завданням розвитку національних економік є забезпечення сталого розвитку і впровадження високих стандартів життя. В цьому сенсі беззаперечною є роль освіти, насамперед вищої.

Світовий досвід свідчить, що вища освіта не стоїть осторонь новітніх змін, а саме з її розвитку починається модернізація економіки та суспільства. Ефективність економічних реформ залежить як від фактичного перебігу економічних процесів, так і від трансформаційних процесів у системі вищої освіти.

Метою дослідження є визнання доцільності використання інклюзивного підходу для здійснення (завершеності) трансформаційних процесів у вищій освіті.

Методологічну основу дослідження формують праці науковців, які створили новий – інклюзивний – напрям у науці.

Результати. Метою вищої освіти є надання студентам ЗВО освіти вищого рівня відповідно до множинності функцій обраної спеціальності та освітньої програми. Набуття такого рівня освіти відбувається шляхом отримання знань, навичок та компетентностей, завдяки яким вони можуть приймати рішення, які відповідають їх майбутнім професійним обов'язкам [1, с.51].

Згідно із індексом людського розвитку українці є однією з найосвіченіших націй, а рівень писемності в країні складає в середньому 98%. Проте залишається певний дискримінаційний підхід щодо отримання якісної вищої освіти, коли певні групи людей не мають достатніх можливостей (в тому числі психофізичних та фінансових) для отримання якісних освітніх послуг. В цьому сенсі важливим є дотримання інклюзивного підходу до вищої освіти, який останніми роками набуває все більшої популярності як у світі, так і в Україні.

Інклюзія у вищій освіті, або інклюзивна освіта – поняття та явище суспільного життя, яке цікавить не тільки економістів, в й фахівців в галузі педагогіки, психології тощо. Дане поняття передбачає зміну ставлення до особливих освітніх потреб здобувачів вищої освіти, створення такого освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної особи, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку і фінансових можливостей. Відправною точкою цього поняття є переконання, що освіта – це базове право людини і основа для створення більш справедливого суспільства.

Вагомим в інклюзивному підході у сфері вищої освіти є визнання, що не особистість має прилаштовуватися до суспільних стосунків, а навпаки – суспільство має створити умови для задоволення особливих освітніх потреб кожної особистості [2].

В Україні, як і в більшості постсоціалістичних країн, довгий час домінувала так звана державоцентристська освітня система, головною метою якої було формування особистості за чітко визначеними освітніми стандартами із жорсткою регламентацією навчального процесу і підпорядкуванням особистих інтересів державним. Проте внаслідок глобальних соціально-економічних, політичних та екологічних змін, які сколихнули світ на початку третього тисячоліття, виникла потреба у принциповій трансформації освітньої сфери, законодавчої бази у сфері вищої освіти, узгодження її з ратифікованими міжнародно-правовими актами щодо дотримання прав кожного громадянина на основі інклюзивного підходу. В основу сучасної державної освітньої політики має бути покладено ідею повного інтегрування всіх членів суспільства, в тому числі осіб із обмеженими можливостями, у соціум через надання можливостей здобувати вищу освіту в інклюзивному середовищі.

До вищої освіти необхідно ставитись як до суспільної цінності найвищого порядку, а не як до окремого комерційного проекту, орієнтованого на отримання прибутку. Таким чином, на зміну старої державоцентристської освітньої системи поступово приходять нова студентоцентристська (студентоорієнтована) система вищої освіти, в якій домінують орієнтація на інтереси студента – здобувача вищої освіти, на задоволення його освітніх потреб незалежно від його психофізичного та фінансового стану.

Разом із процесами демократизації нашого суспільства значної ваги набувають ідеї гуманізації вищої освіти, орієнтація на задоволення освітніх потреб кожного здобувача вищої освіти. Така освітня політика визначає соціальну інтеграцію (інклюзію) усіх здобувачів вищої освіти, в тому числі із психофізичними та фінансовими обмеженнями, як прогресивну тенденцію розвитку демократичного суспільства.

Для трансформації вищої освіти на основі інклюзивного підходу необхідно здійснити ряд заходів. Зокрема:

- покращити матеріально-технічну базу університетів (забезпечення здобувачів вищої освіти із обмеженими можливостями рухового апарату пандусами, відповідними вбиральнями, ліфтами тощо),

- розробити інклюзивні навчально-методичні видання (аудіопідручники, посібники шрифтом Брайля для здобувачів вищої освіти із вадами зору),

- створити умови для більшої соціалізації і активної взаємодії із соціумом здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами інтровертного типу,

- здійснити ряд інших заходів для включення всіх громадян в освітнє середовище.

Таким чином, вільний доступ до здобуття вищої освіти, здатність до навчання впродовж усього життя, творчий, критичний розум у наш швидкоплинний вік стає обов'язковою передумовою успішної діяльності

кожної особи, її включення у суспільне життя. Інклюзивний підхід до вищої освіти передбачає у майбутньому не тільки доступ до високооплачуваних робочих місць, але і призведе до підвищення суспільного добробуту, скорочення нерівності у доходах, активнішої участі у суспільному житті і публічному управлінні.

Список використаних джерел:

1. Грицаєнко Л.Р. До проблем реформування вищої освіти в Україні. Класичний університет у контексті викликів епохи (*Classic University in the Context of Challenges of the Epoch*) : матеріали українсько-польської міжнар. наук. конф., м. Київ, 22–23 вер. 2016 р. Київ, 2016. С.51–54.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : Самміт-Книга, 2009. 272 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/448149/> (дата звернення: 01.03.2021).